

Den rettslige betydningen av NS 3420

Skrevet av senioradvokat [Andreas Falch Haugland](#)

1. Innledning

Norsk Standard (NS) 8405 og andre standardkontrakter fra Standard Norge, er mye brukt ved inngåelse av entreprisekontrakter i Norge.

I tillegg til standardkontraktene inneholder en utførelsesentreprisekontrakt normalt en mengdefortegnelse som beskriver entreprenørens arbeidsoppgaver. Mengdefortegnelsen er ofte bygget opp ved hjelp av en beskrivelsesstandard, som for veldig mange entrepriser er NS 3420.

NS 3420 er et standardisert system for å beskrive hvilken ytelse en byggherre ønsker, og hvilke arbeider entreprenøren skal utføre. Standarden revideres jevnlig av fagfolk fra den norske bygge- og anleggsnæringen, hvor det gjennom året deltar over 150 fagfolk i ulike komiteer i regi av Standard Norge.¹

På grunn av at standarden er utviklet av bygge- og anleggsbransjen selv, og oppdateres jevnlig av fagfolk fra bransjen, vil standardens krav til utførelse normalt ligge nært opp mot det som må antas å være "alminnelig god vare" o.l. Standardens krav kan derfor ha betydning ved tolkning av entreprisekontrakter også i de tilfellene standarden ikke er avtalt.

Andre beskrivelsesstandarder er for eksempel Statens vegvesens prosesskoder og Bane NORs prosesskoder for jernbane. For å fastslå entreprenørens ytelsesplikt er den relevante beskrivelsesstandarder av stor betydning.

Formålet med denne artikkelen er å gi en innføring i noen av de grunnleggende prinsippene som ligger til grunn for anvendelsen av NS 3420. Standardens oppbygning vil bli gjennomgått, sammen med eksempler på hvordan den kan få betydning for tolkning av entreprisekontrakter. Det vil også bli vist et par eksempler på hvordan Høyesterett aktivt

bruker standarden for å klarlegge innholdet i en avtale mellom to parter.

2. Risikoen for manglende kunnskap om NS 3420

I veiledningen til NS 3420 framkommer følgende: *“For den som skal lage beskrivelse, og for den som skal prise og utføre arbeidene, er det viktig å forstå hvordan standarden er bygd opp, og kjenne til hvilke ytelser som inngår i de enkelte postene.”*²

Den rettslige betydningen av dette rekker lenger enn teksten ved første øyekast gir uttrykk for. Når en mengdefortegnelse er basert på NS 3420, etableres det en forventning hos entreprenøren om at systemet blir fulgt. Uklarheter som oppstår på grunn av at mengdefortegnelsen ikke følger systemet, vil dermed være byggherrens risiko. Eksempelvis kan det være at teksten avviker fra hva som kan utledes av koden, eller at byggherren har brukt feil kode for det arbeidet han ønsket utført.

På samme måte har byggherren en forventning om at entreprenørene som inngir tilbud fullt ut er kjent med innholdet i NS 3420, og forstår oppbygningen av standarden. Dersom entreprenøren overser krav til utførelse, krav til materialleveransen eller annet, som følge av at han ikke har hatt tilstrekkelig kunnskap om standarden eller dens innhold, er det hans risiko. Har han inngitt for lav pris fordi han har oversett at en arbeidsoperasjon er omfattet av koden som er priset eller oversett at en materialleveranse skulle ha en viss kvalitet, må han like fullt levere i henhold til standardens krav uten at han har krav på vederlagsjustering. Han vil også bli ansvarlig for mangler ved sluttproduktet som følge av slike feil.

Det er derfor avgjørende at både entreprenørene, byggherrene og prosjekterende har god kunnskap om standardens innhold og forstår systemet den er bygget opp etter.

Det samme gjelder aktørene i rettspleien som beskjeftiger seg med entrepriseraker. Årsaken er enkel: Dersom advokat ikke har god kunnskap om standardens innhold og system vil ikke saken bli korrekt belyst for domstolene, og dersom dommeren ikke har god kunnskap om standardens innhold og system vil vurderinger av både faktum og juss kunne bli påvirket av kunnskapsmangelen.

Eksempler på hvor en part har trådt feil, med påfølgende konsekvenser for prosjektøkonomien, kan hentes fra to kjente dommer: Mika-dommen³ og byggholt-dommen⁴. I Mika-dommen hadde entreprenøren misforstått Statens vegvesens prosesskoder, som mengdefortegnelsen var bygget opp etter, og måtte dermed vederlagsfritt levere stein for ca. kr 2,8 millioner til byggherren.

I Byggholt-dommen hadde ikke byggherren fulgt systemet i NS 3420 da han skulle gjøre endringer i standardens ordning for hva som var omfattet av de enkelte postgrunnlagene, og måtte dermed akseptere entreprenørens krav på ca. kr 1,8 millioner for et priselement han trodde han allerede hadde betalt for.

Ved en korrekt forståelse av de aktuelle beskrivelsesstandardene ville både byggherren og entreprenøren i disse to dommene unngått å gjøre feilen. En nærmere redegjørelse følger av pkt. 4 nedenfor, men først vil den korrekte forståelsen av standardenes system, som ville forhindret feilene i Mika-dommen og Byggholt-dommen, bli redegjort for.

3. Oppbygningen av NS 3420

3.1. Innledning

Nedenfor følger en redegjørelse for tre grunnleggende prinsipper som er avgjørende for forståelsen av NS 3420.

3.2 Det hierarkiske systemet

Det framkommer av NS 3420 del 0 (2019) pkt. 4 at:

---

2) NS 3420/Veiledning, pkt. 4.1. (2017)

3) Rt. 2012 s. 1729.

4) Rt.2007 s. 1489.

“Standarden er ordnet hierarkisk med bestemmelser på flere nivåer. [...] Bestemmelser på høyere, mer overordnede nivåer gjelder i relevant omfang for lavere, mer detaljerte nivåer. Kodene i postene viser til hvilke krav som gjøres gjeldende.”

Det samme er presisert i NS 3420 del 1 s. 2, under overskriften “Orientering”. Videre framkommer det av NS 3420 del 0 pkt. 9 at:

“Kodene definerer på hvilket nivå og i hvilken del av standarden en befinner seg. Koder på høyere nivå definerer bestemmelser og krav for de lavere nivåene.[...] Koder på laveste nivå betegner et postgrunnlag og viser gjennom den hierarkiske oppbygningen til de kravene i standarden som gjelder dette postgrunnlaget.”

Betydningen av dette er ikke selvforklarende, og vil derfor bli redegjort for i det følgende.

NS 3420 er inndelt i flere deler. De felles og overordnede bestemmelsene er samlet i del 0, del 1 og del 2. Underlagt disse overordnede delene ligger alle fagdelene. NS 3420 har per 2019 34 forskjellige fagdeler, som er nummerert etter bokstaver, f.eks. del BM ventilasjonstekniske systemer eller del L betongarbeider. De overordnede delene, del 0, del 1 og del 2, gjelder for alle de underordnede fagdelene i relevant omfang.⁵

Fagdelene er sidestilte, og har dermed ingen rang over eller virkning for hverandre

Videre har hver fagdel bestemmelser på flere *nivåer*, hvor postgrunnlagene ligger på laveste nivå. Postgrunnlagene danner utgangspunktet for den prosjekterende, som ved å fylle ut postgrunnlagene lager de enkelte postene. De endelige postene tas til slutt tas inn i mengdefortegnelsen, se eksempelet nedenfor. Mengdefortegnelsen vil alltid være et av kontraktsdokumentene i entreprisekontrakten.

Et *nivå* kan sammenlignes med et underkapittel, eksempelvis kapittel 1, kapittel 1.1, kapittel 1.1.1 osv. Med underkapitler på for eksempel tre nivåer, 1, 1.1 og 1.1.1, vil postgrunnlaget ligge i kapittel 1.1.1. Bestemmelsene i kapittel 1 og 1.1 gjelder imidlertid også for postgrunnlaget i kapittel 1.1.1, og dermed for posten i mengdefortegnelsen som er utformet med utgangspunkt i postgrunnlaget i kapittel 1.1.1. I NS 3420 er disse kapitlene betegnet som nivåer, og er inndelt ved hjelp av både bokstaver og tall, eksempelvis F, FS, FS1 og FS1.1, hvor F er det øverste nivået og FS1.1 det laveste.

Med andre ord vil bestemmelsene i del 0, 1 og 2 gjelde for alle mengdefortegnelsene og alle postene i mengdefortegnelsen, i den grad de er relevante.⁶ Videre vil bestemmelsene i fagdelene på nivåene over postgrunnlaget gjelde for det aktuelle postgrunnlaget, og dermed som en del av posten i mengdefortegnelsen. Følgelig vil også kontrakten mellom partene omfatte all denne informasjonen, i den grad den er relevant.

Et postgrunnlag og en ferdig utfylt post i en mengdefortegnelse kan for eksempel se slik ut:

Postgrunnlag	Ferdig utfylt post
FS1.1x-- UTLEGGING I FYLING Prosjektert anbrakt volum [m ³] Type masse/sortering: (Matrise FS:1) Levering: (Matrise FS:2) Komprimering: (Matrise FS:3) Kontroll av komprimering: (Matrise FS:4) Lokalisering: (NS 3420-1, punkt 5. v5) Underlag: (FS, v3.2) Kote/nivå: Tykkelse: Krav til lagvis utlegging: (FS1.1, v1.3) Andre krav: (FS, v3.3) Ja ☐ Nei ☐	FS1.171221 UTLEGGING I FYLING Prosjektert anbrakt volum m ³ 12 000 Type masse/sortering: Sprengt stein Levering: Masser fra depot Komprimering: Normal komprimering Kontroll av komprimering: Begrenset kontroll Lokalisering: Parsell 123 Underlag: Morene Kote/nivå: Topp fylling kote 65 Tykkelse: 1-3 m, tilpasses terrenget Krav til lagvis utlegging: Ingen Andre krav: Nei

Bilde fra NS 3420 (2019) del 0 pkt. 9. Til venstre er et ikke utfylt postgrunnlag, og til høyre en ferdig utfylt post.

I postgrunnlaget til venstre kan koden som henviser til de aktuelle nivåene i fagdelene ses.

5) NS 3420-0:2019 pkt. 5.

6) I praksis er det del 1 som er relevant, siden det kun er den som inneholder egne bestemmelser. Del 0 er en orientering og del 2 inneholder kun en oversikt over strukturen til NS 3420.

I den ferdig utfylte posten til høyre kan den komplette koden ses, hvor de tallene som er kommet i tillegg til koden i postgrunnlaget viser til samme informasjon som er inntatt i tekstformat under koden.

Eksempelet ovenfor er hentet fra NS 3420, del 0, pkt. 9, hvor det videre følger at:

“For ytelsene i eksempel 4 gjelder i relevant omfang følgende bestemmelser:

<i>Del 1</i>	<i>Fellesbestemmelser</i>
<i>F</i>	<i>Grunnarbeider – del 1</i>
<i>FS</i>	<i>Utlekking av løsmasser</i>
<i>FS1</i>	<i>Utlekking av løsmasser i fylling</i>
<i>FS1.1</i>	<i>Utlekking i fylling</i>

Ytelsen skal tilfredsstillende de kravene som er angitt under alle de overnevnte nivåene. “

Dette betyr at siden mengdefortegnelsen er bygget opp ved hjelp av NS 3420 vil kravene på alle de nevnte nivåene gjelde for entreprenørens ytelse i relevant omfang, uavhengig av om de er gjengitt i mengdefortegnelsen eller ikke. Det betyr samtidig at kravet ikke trengs gjentas i selve mengdefortegnelsen, eller andre deler av kontrakten, for å gjelde som et avtalefestet krav til ytelsen.

Med andre ord kan det i hver av de ovennevnte kapitlene FS1.1, FS1, FS samt del F og del 1, stå informasjon som styrer kontraktens innhold. For å fastlegge kontraktens innhold og hvilke krav som stilles til ytelsen, er det derfor nødvendig å lese alle bestemmelsene i NS 3420 som ligger på samme nivå eller høyere nivå som det aktuelle postgrunnlaget.

Med “relevant omfang” siktes det til at både fagdelene og de overordnede delene inneholder en rekke generelle bestemmelser som vil være relevante i noen kontrakter og uten relevans i andre kontrakter. Slik må det være all den tid meningen er å ha én standard som skal dekke alle utførelsesentrepriser. Hvorvidt en bestemmelse er relevant, og gjør seg gjeldende i en kontrakt eller ikke, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Dersom bestemmelsen er relevant vil den gjelde uten noen ytterligere presisering av at bestemmelsen er relevant for denne kontrakten.

Ved motstrid mellom et krav på forskjellige nivåer, gjelder krav på et lavere nivå foran krav på et høyere nivå.⁷

I tillegg til de nevnte dokumentene finnes det en utførlig veiledning for utarbeidelse av beskrivelser etter NS 3420, som viser hvordan mengdefortegnelser skal bygges opp og utformes, og med det også fungerer som en veiledning med hensyn til tolking og forståelse av mengdefortegnelsene.

3.3 Det komplette systemet

Det følger av NS 3420 del 1 at “NS 3420 er et komplett system for å beskrive bygging og riving av bygg og anlegg på et detaljert eller mer sammensatt nivå.»⁸

Med “komplett system” menes at standarden tar sikte på å omfatte samtlige arbeidsoppgaver og materialer som er påkrevd for å levere den delytelsen som er beskrevet. Det var dette systemet entreprenøren i Mika-dommen hadde feiltolket, og dermed ente opp med å levere stein for ca. kr 2,8 millioner vederlagsfritt til byggherren.

Det komplette systemet kan illustreres med en sammenligning av arbeidene inntatt i NS 3420 kapittel FD “Uttak av løsmasser” og FH “Uttak av berg”, og arbeidsoperasjonene som er forbundet med fjerning av masser fra grøften.

NS 3420 del F gjelder grunnarbeider,⁹ med kapitlene FD “Uttak av løsmasser, FH “Uttak av berg” og FM “Opplasting og transport” som 3 av 10 underkapitler. Alle disse underkapitlene er sidestilte, hvilket betyr at bestemmelsene i f.eks. kapittel FM ikke vil gjelde for

7) NS 3420 del 0: 2019 pkt. 9 første avsnitt. Det samme framgår av NS 3420/Veiledning, pkt. 4.3.

8) NS 3420, del 1:2012, s. 2, “Orientering”

9) I denne artikkelen vises det til NS 3420 del F:2008. Del F er revidert i 2022-utgaven av NS 3420, uten at det har betydning for denne artikkelen.

postgrunnlag i kapittel FH med mindre det er uttrykkelig bestemt. Alle bestemmelser i kapittel FM vil derimot gjelde for poster på et lavere nivå i kapittel FM.

Kapittel FD “Uttak av løsmasser” og kapittel FH “Uttak av berg” har begge bestemmelser som gjelder arbeidsoperasjonen med å ta opp masser fra en grøft. I utgangspunktet kunne det dermed vært slik at de alternative arbeidsoperasjonene i disse to kapitlene som gjaldt å ta opp masser fra grøften var like. Slik er det imidlertid ikke.

I kapittel FM “opplasting og transport”, finner vi kapittel FM1.2 “opplasting av masser fra uttak av berg og løsmasser”. I kapittel FD2 “uttak av grøft” skal det ved utfylling av postgrunnlaget¹⁰ oppgis om uttaket er “inkludert opplegging” eller om det er “inkludert opplasting”, eller om dette er valgfritt, jf. matrise FD:1.¹¹

Med andre ord må det ved utfylling av postgrunnlaget i FD2 pkt. y3) tas stilling til om massene skal legges opp på grøftekanter eller lastes direkte opp på bil, eller om det skal være opp til entreprenøren selv å planlegge dette. I de tilfellene hvor gravingen er “inkludert opplasting”¹² vil det ikke være nødvendig med en egen opplastingspost etter kapittel FM1.2, siden massene lastes direkte opp på transportmiddelet. Dersom gravingen kun omfatter opplegging på grøftekant, vil det derimot være nødvendig med en egen post for opplasting fra grøftekant til transportmiddelet dersom deler av massene skal kjøres bort.¹³ Dette er et eksempel på hvordan standarden inneholder komplette arbeidsoperasjoner for å oppnå forskjellige delytelser.

Annerledes stiller dette seg dersom entreprenøren skal prise arbeid etter kapittel FH “Uttak av berg”. I post FH1.5 “Sprenging av grøft” skal det ved utfylling av postgrunnlagene i pkt. y2) *ikke* angis et stikkord med “omfang”, slik som i postgrunnlaget FD1.2. Hvordan vet en da om massene skal legges opp på grøftekanter eller lastes opp på et transportmiddel? Dette løses av pkt. y1) “Supplerende arbeider”, pkt. Y 1.1), hvor det er listet opp delprodukter/ytelser som ikke er inkludert i en ferdig utfylt post fra postgrunnlaget FH1.5, og som følgelig må beskrives med postgrunnlag fra andre deler av NS 3420. Det følger av andre strekpunkt i pkt. y1.1) at postgrunnlaget FH1.5 må kombineres med postgrunnlaget “opplasting, se FM 1.2”).¹⁴ Dette betyr at entreprenøren må prise inn den samlede operasjonen med å laste de sprengte massene fra grøften og opp på transportmiddelet, også for det tilfellet at han innretter sitt arbeid slik at han har behov for mellomlagring av massene. Denne delytelsen skal framkomme i mengdefortegnelsen ved en egen post hentet fra FM1.2.

Derimot er ikke postgrunnlaget FD2.1 “Graving av grøft” angitt under “supplerende arbeider”, hvilket betyr at FH1.5 ikke skal kombineres med FD2.1. Siden postgrunnlaget FM1.2 “Opplasting av masser fra uttak av berg og løsmasser” kun gjelder “opplasting”, og ikke “opplegging” som finnes i FD2.1, er systemet i NS 3420 at sprengstein ikke fylles tilbake i grøften, men lastes rett opp på bil og kjøres bort.¹⁵

Oppsummert er de arbeidsoperasjoner standarden legger opp til hva angår fjerning av masser fra grøften forskjellig etter kapittel FD “Uttak av løsmasser” og FH “Uttak av berg”. Som det framkommer ovenfor er det likevel to eksempler på hvordan standarden er dekkende for de arbeidsoperasjonene entreprenøren må utføre, hvilket er kjernen i det “komplette systemet”.

Dersom prosjekterende skulle anse sprengstein som egnede masser for tilbakefylling,

---

10) Se pkt. y3), under stikkordet “omfang”,

11) Se NS 3420 del F:2008, kapittel FD, matrise FD:1 og FD2.1, pkt. Y3. Det er underforstått at “Opplegging” inkluderer opplegging på grøftekant, mens “Opplasting” omfatter opplasting på transportmiddelet som skal benyttes. Se også pkt. FM pkt. a2), hvor det framkommer at opplasting “omfatter opplasting på transportmiddel”.

12) Jf. matrise FD:1 i kapittel FD,

13) Dersom deler av massene skal kjøres bort, og det kun er angitt graving “inkludert opplegging”, uten en egen post for opplasting etter pkt. FM 1.2, vil det dermed foreligge en prosjekteringsfeil, som entreprenøren har krav på vederlagsjustering på grunnlag av. Likeledes vil det foreligge en prosjekteringsfeil dersom deler av massene skal gjenbrukes, mens det i mengdefortegnelsen kun er angitt “inkludert opplasting”, idet entreprenøren da mangler en post for opplasting på grøftekant for mellomlagring av de massene som skal gjenbrukes.

14) Det følger også av NS 3420 del 0 Orientering (2019), punkt 7 Redigering at supplerende arbeider er en “Liste over delprodukter eller ytelser som ikke er inkludert i det aktuelle postgrunnlaget. Disse må derfor beskrives med andre postgrunnlag, enten fra andre steder i NS 3420 eller egenproduserte postgrunnlag.”

15) Det er også verdt å merke seg at i pkt. FD 2.1 pkt. y2) “Supplerende arbeider” har det lagt til grunn at postgrunnlaget FD 2.1 kan fylles ut med FH 1.5, selv om postgrunnlaget FH 1.5 ikke skal fylles ut med FH 2.1.

eller av andre grunner ønsker å fylle de sprengte massene tilbake i grøften, må han fravike systemet i NS 3420. Standarden inneholder et eget system som skal følges når det er ønskelig å fravike den, se pkt. 3.4 nedenfor.

3.4 Avvik, tilføyelser og endringer

Noen ganger oppstår det et behov for enten å fravike systemet i NS 3420, gjøre endringer eller tilføyelser. Det kan være det mangler et postgrunnlag eller at det er behov for å endre eller legge til informasjon. Det var dette systemet byggherren i Byggholt-dommen ikke hadde fulgt, og med det måtte betale ca. kr 1,6 millioner for en ytelse som han trodde han allerede hadde betalt for.

Alle postgrunnlag avsluttes med stikkordet “Andre krav”. Her kan det legges til krav som ikke framkommer av standarden, krav som framkommer kan endres eller det kan gis utfyllende informasjon. Dersom anledningen til å fylle ut “Andre krav” benyttes, skal koden alltid avsluttes med bokstav A, og det krysses av for “Ja” under “Andre krav” i postgrunnlaget.¹⁶ På den måten gjøres entreprenøren oppmerksom på at den standardiserte ytelsen han skal prise er endret.

Etter den standardiserte posten skal endringen eller tilleggsinformasjonen være beskrevet. Ved utfylling av andre krav skal de samme overskriftene som brukes ellers i fagdelene til NS 3420 benyttes. Teksten skal altså plasseres under én eller flere av overskriftene a) Omfang og prisgrunnlag, b) Materialer, c) Utførelse, d) Toleranser, e) Prøving, kontroll eller x) Mengdereglene.¹⁷

Noen ganger er det behov for å lage en helt ny post, som det ikke er et postgrunnlag for i NS 3420. Også da skal dette markeres ved bruk av bokstaven A til slutt i koden.¹⁸ De øvrige bokstaver og tall i koden vil fortsatt referere til de delene av standarden som gjør seg gjeldende for den ytelsen som beskrives, selv om posten ikke inneholder andre elementer fra de standardiserte postgrunnlagene.

Med mindre en post er endret eller produsert fra grunnen av ved ovennevnte metode, er det standardens komplette delytelse som er avtalt. Eksempelvis vil det, dersom vi fortsatt bruker eksempelet ovenfor med postgrunnlag FM1.2, bety at standardens ordning med opplasting på bil medfører at dersom entreprenøren har behov for flere arbeidsoperasjoner for å få massene fra den sprengte grøfta og opp på bilen, må han prise inn dette siden prisen gjelder opplasting på transportmiddel. Han vil ikke kunne kreve ekstra for sidelagring på grøftekanten, om det er nødvendig. Det samme vil gjelde dersom postgrunnlag FD2 er brukt, og det under matrisen “omfang” er brukt alternativet “inkludert opplasting”. Det kan for eksempel tenkes at prosjekterende kunne opplyst spesifikt at grøften var så dyp at massene må påregnes løftet i flere omganger e.l., men all den tid standardens system er brukt uendret følger dette av standarden selv.

4. Domstolenes forhold til NS 3420

4.1 Innledning

Det finnes naturligvis en rekke dommer hvor NS 3420 har vært tema. I Norge har vi en lang tradisjon for domstoler uten spesialisert kompetanse. Dommerne er generalister, som ikke er spesialisert på enkelte rettsområder. Det betyr at det må påregnes en del variasjon i dommenes presisjon og kvalitet. En dom vil kunne påvirkes både av advokaters saksopplegg og av dommernes kompetansenivå.

I det følgende vil to kjente høyesterettsdommer som gjelder tolkning av NS 3420 og Statens vegvesens prosesskoder i Håndbok 025 bli gjennomgått for å illustrere hvordan NS 3420 korrekt benyttes i rettspraksis.¹⁹

16) NS 3420-1: 2012, s. 17, pkt. 4, y, y6).

17) NS 3420-1: 2012, s. 21, tillegg A, pkt. A4.2 jf. pkt. 4, y6).

18) NS 3420-1: 2012, s. 23, tillegg A, pkt. A.5.

19) Andre prosesskoder, eksempelvis Statens vegvesens håndbok 025, er bygget opp på samme måte som NS 3420, og dommer som gjelder tilsvarende standarder vil dermed være egnet som rettskilder ved tolkning av NS 3420 også.

4.2 Rt. 2012 s. 1729 – Mikadommen

Spørsmålet Høyesterett skulle ta stilling til i Rt. 2012 s. 1729 (Mikadommen) var om entreprenøren Mika AS skulle få betalt for stein (materialeleveransen) til en mur eller ikke. Det var på det rene at den aktuelle steinen ikke var omfattet av Mikas pris, idet Mika kun hadde medregnet prisen for utførelsen av arbeidet da tilbudet ble inngitt.

Høyesterett konkludert med at Mika hadde gjort en feilprising, og at de ikke kunne kreve betalt for steinen i ettertid. Begrunnelsen var at det framkom av anbudsgrunnlaget at også steinleveransen skulle prises sammen med arbeidet, og Høyesterett uttalte i premiss 67 at

“I tilknytning til det siterte finner jeg grunn til særlig å presisere at når det nærmere innhold i konkurransegrunnlaget skal fastlegges, vil også systembetragtninger kunne ha betydning, og det vil kunne være nødvendig å se samtlige kontraktsdokumenter i sammenheng.” (Min understrekning).

De konkrete systembetaktningene redegjør Høyesterett for i premiss 94, hvor det uttales at

“Når anvendelsen av prosess 71 ses i sammenheng med systemet som Prosesskode 1 bygger på, finner jeg det klart at det ikke er grunnlag for en slik slutning. Av anbudsdokumentene kapittel D2: Spesielle kontraktsbestemmelser punkt 12 følger at «[a]lle kostnader for utføring av arbeidet, eks. mva, skal vere inkludert i tilbudsprisane». Det samme følger av innledningskapitlet i Håndbok 025 punkt 4.4, hvor det heter:

“Enhetsprisene for hver delprosess skal generelt omfatte alle ytelser som er nødvendig for å levere delarbeidene i henhold til prosjektdokumentenes krav. Enhetsprisene skal bl.a. inkludere:

materialer og hjelpemidler ...»” (Min understrekning).

Avgjørende for om steinen var omfattet av prisen var med andre ord et innledende kapittel i Statens Vegvesens Håndbok 025, som var den prosesskoden mengdefortegnelsen var bygget opp etter, hvor det framkom at også materialer skulle inkluderes i enhetsprisen. Det var med andre ord Håndbok 025s system at entreprenørens leveranse inkluderte materialene, hvilket da gjaldt også for mengdefortegnelsen som lå til grunn for entreprenørens pricing, selv om den prisbærende posten alene ikke ga anvisning på den løsningen.²⁰ Dersom standardens ordning skulle vært fraveket måtte dette vært gjort uttrykkelig.

Løsningen ville blitt den samme etter NS 3420, jf. NS 3420-1: 2012, pkt. 4, a), a2), hvor det framkommer at prisen inkluderer materialer og hjelpematerialer. Som tidligere redegjort for vil NS 3420 del 1 gjelde for alle mengdefortegnelser bygget opp med poster fra NS 3420.

4.3 Rt. 2007 s. 1489 – Byggholtdommen

Spørsmålet Høyesterett skulle ta stilling til i Rt. 2007 s. 1489 (Byggholtdommen) var om påslaget for tiltransporterte underentreprenører var inkludert i prisen entreprenøren hadde gitt.

Byggherren hadde forutsatt at påslaget for underentreprenørene skulle prises som en rund sum under post 01.B22.10 “Administrasjon”, som igjen var en del av rigg- og driftskapittelet. Posten inneholdt koden B22.211, som Høyesterett i premiss 6 påpekte at refererte til en korresponderende kode under NS 3420. Problemet lå i at NS 3420 ikke la opp til at påslag for underentreprenører skulle prises under denne posten. Med andre ord ville en post oppbygd etter standardene system, uten avvik, ikke inneholdt dette priselementet.

Høyesterett redegjorde deretter for forholdet mellom mengdefortegnelsen og standardens system i premiss 63-65, hvorfra følgende hitsettes:

“I dette tilfellet var prisgrunnlaget basert på NS-3420-0, som har tittel

20) Det er verdt å nevne at også de spesielle kontraktsbestemmelser pkt. 12 anga det samme. En slik generell “sweeping statement” ville imidlertid neppe vært tilstrekkelig til at steinleveransen ble ansett inkludert i prisen. Se også Lasse Simonsen, Nytt i privatretten nr. 2 2013 s. 12-16 – (NIP-2013-2-12) pkt. (3.3.3).

«Beskrivelsestekster for bygg, anlegg, installasjoner». I den innledende orientering er innholdet i standarden beskrevet på følgende måte:

«Standarden inneholder spesifiserende tekster med tilhørende bestemmelser som bl.a. omfatter definisjoner, tekniske bestemmelser, omfang (prisgrunnlag), mengdereglene og beskrivelsesveiledning som er nødvendige for å beskrive et byggeprosjekt entydig.»

Kommunens prinsipale syn er at vederlaget for tiltransport skulle ha vært priset som rund sum under post 01.B22.10.1. Som nevnt foran inngår denne posten i kapittelet Rigg og drift, som en underpost under postene Drift av byggeplass og Administrasjon. Det er på det rene at den korresponderende posten i NS-3420 ikke er utformet med sikte på prising av tiltransport av sideentreprenører. Det synes også å være på det rene at det heller ikke er vanlig å prisse tiltransport av sideentreprenører som rund sum under kapittelet Rigg og drift.

En angivelse av prising under en post som i utgangspunktet tar sikte på andre forhold, vil lett skape risiko for misforståelser. Dette kan avhjelpes på to måter. For det første gir NS-3420 selv anvisning på en koding som gjør leseren spesielt oppmerksom på at man tar sikte på en prising som avviker fra det som ellers er angitt i standarden. Dette gjøres ved tilføyelse av et 9-tall i koden som henviser til standarden. En slik markering var ikke gjennomført i dette tilfellet, idet koden var angitt som B22.211.²¹

Høyesterett redegjorde deretter for det andre alternativet for å avhjelpe risikoen for misforståelser på, som var en "tilleggstekst til postens standardtekst som klart og entydig gir uttrykk for hva posten er ment å skulle prissette". Høyesterett sier det ikke uttrykkelig, men også i et slikt tilfelle skulle koden vært tilføyd et 9-tall, eller bokstaven A etter dagens standard.

Høyesteretts konklusjon er at det ikke framkommer klart nok at byggherren har ønsket å fravike systemet i NS 3420, og den aktuelle posten i kontrakten ble dermed tolket i tråd med standardens system. Posten ble dermed ikke ansett å omfatte påslag for underentreprenørene.

Poenget her er den samme som i Mikadommen: Standarden har en løsning på hvilket arbeid som ligger innenfor det enkelte postgrunnlag og hva som inngår i prisen til hvert enkelt postgrunnlag. Denne løsningen har partene avtalt, med mindre annet uttrykkelig framkommer.

Artikkelen er skrevet av:

Andreas Falch Haugland
Senioradvokat
+47 414 61 992
anh@svw.no